

Yıl: 4, Sayı: 13, Ağustos 2017, s. 205-215

Habibe KAHVECİOĞLU SARI¹

HONAZ'DA YAŞAYAN AHISKA TÜRKLERİNİN DÜĞÜN TÖRENLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Özet

Ahıska Türkleri yaşanan sürgün ve zorunlu göçler nedeniyle ülkelerinden, akrabalarından, eşlerinden, çocuklarından ayrılarak her biri ayrı ülkelerde yaşamak zorunda bırakılmıştır. Yerleştikleri ülkelerde yaşam onlar için hiç kolay olmamıştır. Ancak bugün dünyanın farklı coğrafyalarında birbirinden uzakta yaşasalar da onları ayakta tutan Türk kimlikleri, aile dayanışması ve korumaya çalıştıkları gelenek ve görenekleri olmuştur.

Bu çalışmada, farklı zaman dilimlerinde Denizli'nin Honaz ilçesine yerleşmiş Ahıska Türklerinin düğün törenleri ele alınmıştır. Honaz'da yaşayan Ahıska Türklerinin düğün törenlerinde; gelinin başına geleneksel "leçeg ve naznazi" örtülmesi, düğünde "tamada" bulunması, gelinin beline ekmek bağlanması, gelinin saygı göstergesi olarak "temenni alması" vb. gelenekler hala sürdürülmektedir. Dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan Ahıska Türklerinin düğün törenleri ile Honaz'da yaşayan Ahıska Türklerinin düğün törenleri arasında benzerlikler tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak Ahıska Türklerinin farklı yerlerde, farklı toplumlar ve farklı kültürlerle yaşamalarına rağmen, Türklüklerinden bir şey kaybetmediklerini, kültürlerini ve geleneklerini imkanlar ölçüsünde hala yaşatmaya çalıştıklarını söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Ahıska Türkleri, Honaz, Düğün töreni, Gelenek, Halkbilimi

¹ Yrd. Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Denizli Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, El Sanatları Bölümü, hkahveli@gmail.com

A RESEARCH ON WEDDING CEREMONIES OF THE AHISKA TURKS IN THE HONAZ

Abstract

The Ahıska Turks have been forced to live in separate countries because of exile and compulsory migration, leaving their countries, relatives, spouses and children behind. Life where they settled was not easy for them. But today, apart from each other in different geographies of the world, Turkish identities, family solidarity and traditions that they were trying to protect, were kept them alive.

In this study, the wedding ceremonies of the Ahıska Turks settled in Honaz district of Denizli in different time periods were discussed. In the wedding ceremonies of Ahıska Turks that live in Honaz; Traditions like, covering the bride head with the traditional "leçeğ and naznazi", availability of "tamada" at the ceremony, tying a bread to bride's belly, "getting wishes" by bride as a respect display, are still continued. Similarities between wedding ceremonies of Ahıska Turks live in different countries of the world and Ahıska Turks live in Honaz were identified. Starting this point of view, it is possible to say that although the Ahıska Turks live in different places, different societies and different cultures, they did not lose their Turkish identity and still tried to sustain their culture and traditions within the possibilities.

Key Words: Ahıska Turks, Honaz, Wedding Ceremonies, Tradition, Folklore

GİRİŞ

Ahıska, Türkiye'nin kuzey-doğusunda, Gürcistan'ın güney-batısında, Ardahan ilimize sınır teşkil eden eski bir Türk yurdunun merkezidir (Zeyrek 2001:6, Biray 2006:52, Sürmeli 2010:98, Zeyrek, 2017). Abastuban, Adigön, Aspinza, Ahılkelek, Azgur ve Hırtız gibi önemli yerleşim birimleri ile iki yüzden fazla köyün merkezi olan Ahıska şehri, Türkiye sınırına 15 km mesafede bulunmaktadır. Posof çayının iki yakasında yer alan şehir, karayolu ile Tiflis, Batum ve Türkiye'ye bağlanmaktadır (zeyrek 2001:6).

1578'den 1828 Rus işgaline kadar Anadolu Türklüğünün ayrılmaz bir parçası olan Ahıska, 1829 Osmanlı-Rus Savaşından sonra imzalanan Edirne Anlaşması'yla Ruslara terk edilmiştir (Biray 2006:52). Ahıska'nın 1829'da Çarlık Rusya'sı tarafından işgali aslında Ahıska Türklerinin ileriki yıllarda yaşayacağı büyük sıkıntı ve çileli yıllarının bir habercisi olmuştur. Bu tarihten itibaren Ahıska halkı eski dirlik ve düzenine kavuşamamış, sürgünler ve göçler hayatlarının bir parçası olmuştur (Zeyrek 2001:19, Özel, 2014:174 Zeyrek, 2017).

Özellikle 15 Kasım 1944 sürgünü Ahıska Türkleri tarihinde bir dönüm noktasıdır. 6279 sayılı karar gereği ve esas olarak Stalin'in planları doğrultusunda onun emriyle sorgusuz sualsiz vagonlara doldurulmak suretiyle Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Sibirya'ya sürgün edilmişlerdir (Zeyrek 2001:45 Aydınğün 2006:6, Özel 2014:174, Sürmeli 2010:98).

Orta Asya'nın farklı doğal şartları onları çok zorlamıştır. Maddi ve manevi kayba uğrayan, asimile olma korkusuyla karşı karşıya kalan bu toplum kendi tabirince 'bizim şennik' diye tanımladığı Ahıskalılarla bir arada yaşamayı tercih etmişlerdir. Zamanla yeni hayata zor da olsa alışan Ahıskalılar ana vatandan beraberlerinde götürdükleri gelenek ve göreneklerinden

ödün vermemeye çaba göstermişlerdir. Farklı Orta Asya kültürü içerisinde kendi kültürlerini yasatmaya çalışmışlardır (Yüzbey 2008:682).

1944 zorunlu göçü ile Özbekistan'ın Fergana Bölgesi'ne yerleştirilen Ahıskalılar, 1989 yılına kadar bu bölgede varlıklarını sürdürmüşlerdir. 1989 yılı mayıs ayında Fergana'da başlayan gerginlik, Ahıska Türkleri için tehlike haline gelmiştir. Aynı yılın haziran ayında bazı Ahıskalıların evlerinin ateşe verilmesiyle başlayan olaylar, kısa bir sürede büyümüş ve Ahıskalıların çoğu, yeni bir hayat kurabilmek için Özbekistan'ı terk etmek zorunda kalmıştır.

Bugünkü nüfusları 350.000 ila 400.000 arasında olan Ahıska Türkleri dünyanın dokuz ülkesinde yaşamaktadırlar. Bu ülkeler, Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Özbekistan ve Amerika Birleşik Devletleri'dir (Aydıngün 2006:13).

Ahıska Türkleri, 1989 Özbekistan olaylarından sonra Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin gündemine gelmiştir. Bu Türk toplumunun sorunlarının çözümü için Türkiye'ye getirilmeleri kararı verilmiştir. 02.07.1992 tarih ve 3835 sayılı Ahıska Türk'lerinin Türkiye'ye Kabulü ve İskânı Kanunu kabul edilmiştir. 3835 Sayılı Kanununun 1.maddesini esas alarak; basta Bursa olmak üzere, İstanbul, İzmir, İnegöl, Antalya, Gebze, Aydın, Çanakkale, Denizli ve diğer illere göç etmiş 50 bine yakın Ahıska Türkü bulunmaktadır (Sürmeli 2010:98). Göç eden Ahıskalı Türk ailelerden 77 si (tahmini 400 kişi) Denizli'nin Honaz ilçesine yerleşmiştir. Günümüzde halen Honaz'a göç eden Ahıskalı Türk aileler bulunmaktadır.

Toplumların yaşadıkları kültür ve çevreden etkileşimlerinin olmaması mümkün değildir. Ancak dünyanın farklı coğrafi alanlarında ve farklı kültürler içerisinde yaşayan Ahıska Türkleri yaşadıkları sürgünlere, baskılara ve zorlu yaşam şartlarına rağmen asimile olmadan, gelenek ve göreneklerine bağlı kalarak kültürlerini küçük çaplı değişikliklerle de olsa koruyabilmiş belki de tek toplumdur.

Farklı yerlerde yaşayan farklı Ahıska Türk grupları, kültürel bazı unsurlar ve özellikler açısından birbirlerinden farklılaşmışlardır. Ancak, etnik kimlik açısından bir melezleşme söz konusu olmamış, Türklük vurgusu farklı yerlerde yaşayan tüm Ahıska Türkleri için önemini korumuştur. Ahıskalı Türk aileleri aynı hanede veya ülkede yaşıyor olmasalar da, toplumsal, kültürel ve ekonomik bağlarını sürdürmektedirler. (Aydıngün 2014:147)

Ahıska Türkleri farklı Orta Asya kültürü içerisinde kendi kültürlerini yaşatmaya çalışmışlar ancak zamanla az da olsa kültür etkileşimleri olmuştur. Özbekistan'daki Ahıskalıların giyim kuşamında, Kazakistan'daki ailelerin mutfak kültüründe farklılıklar olmuştur. (Yüzbey 2008:682). Eski SSCB toplumlarında bütün toplumların anadili adeta unutturulmaya çalışılmıştır. Ancak bölgede yaşayan Ahıskalı Türkler ana dillerini korumayı başarmıştır. (sürmeli 2010:139).

Diğer Türk toplumlarında olduğu gibi, Ahıska aile kültüründe de geçmişten günümüze süregelen gelenekler; bir başka deyişle yazılmayan kuralları vardır. Bu kuralları toplum kendi belirlemiş ve kuşaktan kuşağa aktarmıştır. (Yüzbey 2008:) Honaz'da yaşayan Ahıska Türkleri de düğün geleneklerini kuşaktan kuşağa aktararak halen yaşatmaya çalışmaktadır.

Araştırmanın amacı, Denizli ili, Honaz İlçesinde yaşayan Ahıska Türkleri ile karşılıklı görüşme yöntemi kullanılarak ve düzenlenen bir düğün törenindeki gözlemlere dayanılarak,

Honaz'da yaşayan Ahıska Türklerinin düğün törenleri ve sürdürmeye çalıştıkları geleneksel uygulamalar hakkında bir değerlendirme yapmaktır.

Ahıska Türklerinde Düğün Törenleri ve Gelenekleri

Ahıska Türklerinde düğün kelimesi yerine aynı anlama gelen “toy” kelimesi kullanılmaktadır. Honaz'da toy kız evine gelinin alınmak üzere gidilmesiyle başlamaktadır. Buna gelin getirme denilmektedir.

Gelin Getirme

Öğle namazından sonra ikindi namazından önce damadın babası ve yenge, davul zurna eşliğinde gelin getirmeye giderler. Damat gelin getirmeye katılmayıp oğlan evinde bekler. Kayınvalide gelin getirmeye giderken börek, şekerleme, çikolata vb. yiyecekler götürür. Bunlar tabaklara konularak kız evindekilere ikram edilir.

Kız evine gelen yenge geline simli bir elbise giydirir. Gelinin başına, kırmızı kadifeden yapılmış önünde mahmudiyeler bulunan (eskiden altınlar bulunmuş) “katha” denilen başlık giydirir, üstüne uzun kenarı 1,40 cm. uzunluğunda üçgenimsi tülünden yapılmış “leçeg” örter(Şekil 1a,1b). Leçeg; gelin olan kızlara akrabalarından (anne, teyze, hala, abla) miras yoluyla elden ele geçmektedir. Yeni gelin leçeği 1 ay boyunca başına örtmektedir (Muhammed, Seville 2015, Honaz/Denizli). Yenge, leçeğin üstüne “naznazi” denilen pamuklu kumaştan yapılmış, kare şeklinde, büyük beyaz örtüyü ikiye katlayarak örter. En son gelinin başına kırmızı tuvag (duvak) ve ellerine de beyaz tülünden yapılmış “el mahraması” nı örter (Kiknadze, 2015, Honaz/Denizli).

Düğünden bir ay sonrasına kadar gelin başındaki katha ve leçeği çıkartmaz. Bir ayın sonunda leçek ve kathasını çıkarttığı anda ise başına “lenta” denilen saç bandını mutlaka takmaktadır. Bu bant kadının başı bağlı olduğu anlamına gelmektedir ve her evli kadın tarafından takılmaktadır. Lentalar değişik renk ve desenlerde tüm kadınların dolabında yer almaktadır. Ahıskalı kadınlar yaşlanıncaya kadar lentayı takmaktadır (Muhammed, Seville 2015, Honaz/Denizli).

Şekil 1a. Katha/ Honaz-Denizli (2015)

Şekil 1b. Leçeg/ Honaz-Denizli (2015)

Leçeg, katha ve naznazi yer kaplamadığı ve taşınması kolay olduğu için göç esnasında Ahıska Türklerinin yanlarında götürebildikleri belki de çok az geleneksel eşyalardan bir kaçı. Bu yüzden çok kıymetli ve hala büyüklerden gençlere miras yoluyla geçebilmektedir. Devrisheva, (2010), çalışmasında leçeg ve kathanın Ahıska Türklerinin milli baş örtüsü olduğundan bahsetmektedir.

Yenge gelini misafirlerin bulunduğu odaya getirir. Gelin misafirlerin bulunduğu odaya girerken üç kez temenni (selam verir) alır ve yengenin yanına gelir. Ahıska Türklerinde

geleneksel gelin davranışı olan temenni almak bir saygı göstergesidir. Gelin temenni alırken, avuç ileri ie dönük ve hafif kapalı, elleri bel hizasında parmak uçları birbirine bakacak durur. Bu duruşu sağladıktan sonra yavaş yavaş sağ elini belinden omzuna kadar kaldırır ve indirir. Sağ elini indirirken sol elini belinden omzuna kadara kaldırır ve indirir. Ellerini indirip kaldırırken aynı zamanda dizlerini de aşağı doğru bükerek eğilip, kalkar. Gelin her temenni alışta bu hareketi senkronize bir şekilde t kez tekrarlar. Gelin tüm düğün sürecinde sürekli temenni almaktadır (şekil 2).

Odaya gelen gelinin ayaklarının altına örtü serilir. Yenge (amcanın hanımı) rtnn üstüne para koyar. Ragıboava (2008) araştırmasında, Kırgızistan’da bu işleme “harç çekmek” denildiğinden bahsetmektedir. Grmce gelinin başındaki beyaz tl alarak gelinle pşr. Gelin saygı ifadesi olarak başını ve gözlerini yerden kaldırmadan sürekli aşağıya bakmaktadır. Gelin misafirlere arkası döndürülmeden geri geri yürütülerek bir sandalyeye oturtulur. Bu sırada gelinin yanına kız evinden kk kz çocukları gelir. Damadın yengesi yanında getirdiği kına, ayna, tarak ve cımbızı kk kz çocuklarına sırası ile verir. Çocuklardan biri gelinin yüzüne ayna tutar, bir diğer avucuna kına koyar (hemen silinir), diğer bir ocuk ise saına tarak değerir. Yenge her bir işlemden sonra çocukların her birine para verir. Bunlar gelini süsleme amaçlı yapılan bir uygulamadır (Kıknadze, 2015, Honaz/Denizli) .

şekil 2. Temenni alan gelin / Honaz-Denizli (2015)

Erkek tarafı gelin getirmeye gelirken yanlarında damadın yengesi tarafından hazırlanan şekerleme, kete, çikolata ve mumlar getirir ve kız evinde yenge çerez tabaklarını hazırlar. Bu tabağa “yengenin çerezi” denilmektedir. Hazırlanan erez tabaklarındaki mumlar yakılarak çocukların başları üzerine konulur. Çocuklar başlarında çerez tabakları ile dönerek oynarlar. Bu merasim “erez oynatma” olarak adlandırılmaktadır (şekil 3). Daha sonra hazırlanan tabaklar ve içecekler misafirlere ikram edilir. erez, özellikle evdeki bekar kızlara bir an önce evlensinler diye dağıtılır. Gelinin her iki ayakkabısının içine de para konulur (şahzede, 2015, Honaz/Denizli).

Şekil 3. Çerez oynatma / Honaz-Denizli (2015)

Bu arada misafirler arasında bulunan yaşlı bir kadın kızı ister. Kız evi kızı verdik dedikten sonra kız evinde erkek tarafı için hazırlanan valiz ile oğlan evinde kız evi için hazırlanan valizler değiş tokuş edilir. Sakallı (2016:236), araştırmasında, Ahıska Türklerinin anavatanlarında gelin ve damadın çeyizlerini sandık için de götürdüklerinden ancak bugün Amerika'da yaşayan Ahıska Türklerinde sandıkların yerini bavulların aldığından bahsetmektedir.

Valiz değişiminde sonra gelinin kırmızı duvağı başına örtülür ve gelinin erkek kardeşi beline kırmızı kuşak bağlaması için çağrılır. Arkasından kayınpeder gelir. Erkek kardeş kırmızı kuşağı gelinin beline üç kez dolayıp çıkartır ve "kuşak küçük geliyor olmuyor" diyerek damadın babasından para bekler. Kayınpeder parayı verdikten sonra kurdeleyi bağlar. Gelinin yengesi avucunu açarak gelin kızın başına elini koyar. Kayınpeder ona da para verir. Gelin evden çıkıncaya kadar damadın babasının önü kesilerek para istenir. Kayın peder gelinin kırmızı duvağından tutarak gelini arabaya kadar dualar eşliğinde götürür ve bindirir. Kendisi de ön koltuğa oturur. Arka koltuktaki gelinin her iki yanına biri gelinin diğeri damadın yengesi olmak üzere yengeler oturur. Arabayı damadın arkadaşı kullanır. Davul zurna eşliğinde gelin arabayla kız evinden uzaklaşır.

Gelin, kız evinden alınıp erkek evine getirilir ve dualar eşliğinde arabadan indirilir. Bu sırada yüksek bir yerde (balkonda) bekleyen damatla iki erkek arkadaşı halka çerez atarlar. Kapıdan girmeden önce gelinin gücünü kontrol etmek için ayağıyla tabak kırılır (Şekil 4). Gelin, evin dış kapısının önünde, elinde bal tabağı ile bekleyen görümcenin elindeki tabaktan sağ eli ile bal alarak kapının üstüne sürer (Şekil 5). Bu işlemi üç kez tekrarlar. Bunda amaç gelinle görümcenin aralarının tatlı olmasıdır (Muradova, Gülbahar 2015 Honaz/Denizli). Yüzbey (2008:689), Ahıska Türkleri ve kültürleri konulu çalışmasında bereketli olsun diye gelinin eline balla karıştırılmış ekşi hamur sürüldüğünden bahsetmektedir.

Şekil 4.

Ayağıyla tabak kıran gelin

Şekil 5.

Kapıya bal sürme/Honaz-Denizli (2015)

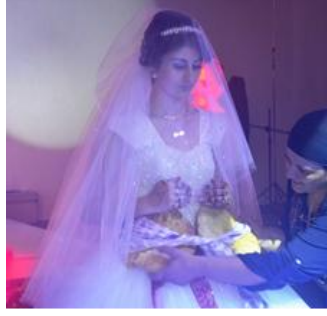
Erkek evinin dışında bekleyen kadınlar gelin eve girinceye kadar türkü söyleyip oynarlar. Gelin eve girince üç defa temenni alır. Gelin eve girmesiyle birlikte damat tarafından gördüğü her kişiye yaş, cinsiyet farkı gözetmeksizin “temenni” alır. Erkek evine gelen gelinin kucağına çocuğu olsun diye küçük çocuk verilir. Gelinin yengesi kucağa oturtulan çocuğun eline gelinin ayakkabısının içinden çıkarttığı parayı verir. Yine aynı amaçla gelinin yatağına da özellikle erkek çocuk yatırılır. Erkek evinde misafirler için kazanlarda pişirilen yemekler ikram edilir. Yemekte ailenin büyük erkekleri sırayla hayır dualarını ve iyi dileklerini iletir. Yemekten sonra akşam olunca düğün salonuna gidilir.

Düğün

Salonda düğünü yöneten bir sunucu bulunmaktadır. Sunucuya “tamada” denilmektedir. Dervizheva (2010:32) çalışmasında, “tamada” sözünün Kafkaslarda yaşayan Karaçay-Malkar Türklerinin dilinde “büyük, lider, başkan” anlamlarına geldiğinden ve tamada adetinin kültürel etkileşim yoluyla Gürcüler’den Ahıska Türklerine geçmiş olduğunu belirtmiştir. Tamada düğün sırasında düğünün akışını düzenlemekte, konuşma yapacak büyükleri davet etmekte, zaman zaman maniler söylemekte, oyun ve müzikleri organize etmekte, düğün sırasında yapılan geleneksel adetleri açıklamakta ve şakalar yapmaktadır. Kısacası düğünü yönetmektedir.

Gelin odasında bekleyen gelinle damat müzik eşliğinde önlerinde oynayan misafirlerle birlikte salona girerler. Gelin salonda bulunan misafirlere arkasını dönmeden ortada bulunan halının yanına gelince damadın kolundan çıkarak üç kez temenni aldıktan sonra halının üzerine konulmuş sandalyeye oturtulur.

Yengeler, gelinin beline,” rızıklı” olsun diye kayınvalide tarafından özel olarak yapılan iki tane ekmeği bağlar (Şekil 6). Düğünden sonra bu ekmekler damat ve arkadaşlarına yedirilir (Şahzede, 2015, Honaz/Denizli). Sakallı (2016:237), Amerika’da yaşayan Ahıska Türkleri üzerine yaptığı araştırmasında ekmeğin, gelin “etli olsun, bereketli olsun” diye beline bağlandığından bahsetmektedir.

Şekil 6. Gelinin beline ekmek bağlama/Honaz-Denizli (2015)

Gelinin avuçlarına “ bereketli olsun, çoluk çocuğa kavuşsun” diye pirinç konulur. Gelin temenni alırken bunları etrafa saçar. Tamada düğün süresince davetlilere uygulanan bu geleneklerin açıklamasını yapar. Zaman zaman gelini öven konuşmalar yaparak davetlilerden gelini alkışlamalarını ister.

Düğün sırasında tamada tarafından söylenen manilerden biri şu şekilde kayıt edilmiştir:

“Ne güzel giyinmişsin bembeyaz kardan gelin

Allah seni korusun kötü nazardan gelin

Bahçen bağ olsun gelin

Yüzün al olsun gelin

Sana süt veren ana sağ olsun gelin”

Tamada damadın sağdıcını sahneye çağırır. Sağdıç iki elinde saplarında kurdele bağlı bıçaklarla sahneye gelir (Şekil 7). Tamada misafirlere “gelinin dilini mi keselim başını mı “diye sorar. Misafirler hep birlikte bağırarak dilini derler. Burada “gelinin dilini mi keseyim” sorusu “gelinin büyüklerinin ve kayınvalidenin yanında sessiz ve saygılı olmasını” simgelemektedir. Misafirlerden gelen yanıt üzerine sağdıç bıçaklarla gelinin etrafında dönerek oynar. İlk oyununu gelinin başının üzerinde bulunan kırmızı örtüyü bıçakla üç kez alıp bırakarak tamamlar. Misafirlere bu kez aynı soruyu sağdıç sorar. Misafirler yine hep birlikte dilini derler. Sağdıç oynamaya devam eder. Aynı soru üçüncü kez sorulur ve sağdıç tekrar oynamaya devam eder. Üçüncü oyunun sonunda sağdıç, gelinin başındaki kırmızı örtüyü bıçağıyla kaldırarak kayınvalidenin sandalyesinin üstüne koyar. Kayınvalide de gelinden üstünlüğünü vurgulamak için duvağın üstüne oturur. Bu gelenek Ahıska Türklerine atalarından geçmiş ve çok uzun zamandır uygulanmaktadır. (Kiknadze, 2015, Honaz/Denizli).

Şekil 7. Bıçaklarla dans eden sağdıç/Honaz-Denizli (2015)

Gelinin belindeki ekmekler çıkartıldıktan sonra damat sağdıla birlikte gelinin yanına gelir. Damat yüz görümlüğü olarak gelinin eline para verir ve duvağını açar. Duvak açıldıktan sonra gelin damada temenni alır. Sağdıç elinde tuttuğu gelin buketini geline vermesi için damada verir. Duvağın açılması ile birlikte gelinle damat dans etmeye başlar. Onlara misafirler de eşlik eder. İlk dans bittikten sonra gelinle damat yanlarında arkadaşları ile birlikte masaya otururlar.

Tamada, damadın babası, büyük amcası ve annesini sahneye çağırır. nce tamada “aileye, vatana, millete hayırlı olsun, Allah şirin gözle göstersin, bir yastıkta kocasın” diye iyi dileklerde bulunur. Sonra sözü aile büyüklerine bırakır. Baba, amca ve anne sırasıyla gelen misafirleri selamlayarak iyi dileklerde bulunur ve sevinçlerini paylaşırlar. Bu sırada arakada damatla ayakta bekleyen gelin sürekli yere bakmakta ve temenni almaktadır. Arkasından müzikle birlikte bu üç aile büyüğü oynamaya başlar. Diğer misafirlerin de katılımıyla düğün oyunlarla devam eder.

Düğünde kızlar barı ve erkekler barı oyunları oynanır. Devrisheva (2010) alışmasında, 1944’e kadar Ahıska’da “halay” oyunu için “halay” ve “halay çekmek” için “halay oynamak” denildiğinden sürgünden sonra ise “halay”a “bar”, “halay oynamak” yerine “bar oynamak” (bar oynamah) kelimelerini kullanmaya başlanıldığından bahsetmektedir.

Misafirler Bir süre oynadıktan sonra tamada gelinin dede, baba ve annesini dileklerini iletmek üzere sahneye davet eder. Onlarda misafirlere hoş geldiniz diyerek gelin ve damada iyi dileklerini iletirler. Düğün böylece devam eder. Gelin düğün boyunca neredeyse hiç oynamaz, başı ne eğik, gözleri yere bakar şekilde ve sürekli temenni alır. Tamada gerekli gördüğü yerlerde düğünü durdurarak anonlar yapıp düğünü yönetmeye devam eder.

SONUÇ

Türk geleneklerine göre, söz nişan, nikah, gelin olma, gelin indirme, düğün, gerdek, sağdılık son derece önemli evlenme tören ve gelenekleridir. İşlmiyet öncesinde bu törenlerde görülen pek çok motif, bugün de canlı olarak bütün Türk toplumlarında yaşamaktadır (Can ve Aslan 2014:90). Ahıska Türkleri Orta Asya’ya sürgün edilen etnik grupların en kapalı topluma sahip olanları olarak gözükmektedirler. Özellikle evlilik konusunda çok tutucu oldukları ortaya çıkmaktadır (Devrisheva 2010:67).

Günümüzde evlilik ve evlenme Ahıska Türklerinde hala eski geleneksel önemini korumaktadır. Ahıska Türkleri sürgün edildikten sonrada kültürlerini ve kimliklerini kaybetmemişlerdir. Srldkleri ya da zorunlu göç ettikleri ülkelerde yaşayan halkla kız alıp vermemeye dikkat etmiş evlilikler daha çok kendi aralarında gerekleşiemiştir. Bu durum evlilik ve düğün törenlerinin geleneklere bağlı kalarak sürdürülmesinde önemli bir etken olmuştur. Aynı zamanda dünyanın hangi coğrafyasında olursa olsun Ahıska Türklerinin evlilik ve düğün törenlerinde ki benzerlikler de dikkat çekicidir.

Honaz’da yaşayan Ahıska Türklerinin düğün törenlerindeki geleneksel çoğu uygulamanın; Ragibova (2008)’nin Kırgızistan, Yüzbey (2008)’in Özbekistan, Devrisheva (2010)’nin Kazakistan, Sürmeli (2010)’nin Iğdır ve Sakallı (2016),’nin Amerika’da yaşayan Ahıska Türklerinin düğün törenleri üzerine yaptıkları araştırmalarda yer alan uygulamalarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda Ahıska Türklerinin

nerede ve hangi koşulda yaşarsa yaşasın adet ve geleneklerine sahip çıktıklarını görmekteyiz. Araştırmamıza konu olan düğün törenleri de buna güzel bir örnektir.

Ahıska Türklerinin birlikte yaşadıkları toplumların kültürlerinden, dillerinden, gelenek ve göreneklerinden etkilenmemesi mümkün değildir. Araştırma sonucunda Ahıska Türklerinin, yaşanan sürgün ve göçler nedeniyle geleneksel giysilerini yanlarında taşıma imkanlarının olmadığı, geleneksel giysi ile gelenlerin de zaman içerisinde günümüz yaşam şartlarına ve buldukları çevreye uyum sağlayarak giyim kuşamlarının değiştiği görülmüştür. Bunlar arasında düğünlerde giydikleri geleneksel gelinlikleri de bulunmaktadır. Ancak yanlarında “katha, leçeg, naznazi” gibi taşınması kolay ve yer kaplamayan gelinin başını süslemede kullanılan geleneksel başlık ve örtüleri getirenler bulunmaktadır. Bu eşyalar hala, teyze, abla gibi aile büyüklerinden, evlenen genç kızlara verilmekte, böylece kültürel miras aktarımı gerçekleşmektedir. Düğünlerini gözlemleme fırsatı bulduğumuz Seville (2015), “leçeğin” halasından kendisine geçtiğini, kız kardeşi evlenirken ona devredeceğini belirtmiştir.

Honaz'da yaşayan Ahıska Türklerinin geleneksel gelinlik ve eşyalarını yanlarında getiremeseler de düğün törenlerinde ki adet ve geleneklerini imkanları ölçüsünde yaşatmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Gelin getirme, valiz değiş tokuşu, geline ayna tutma, kına yakma, bahşiş verme, gelinin tabak kırması, kapıya bal sürmesi, düğünlerinde tamada bulunması, gelinin beline ekmek bağlanması, gelinin sürekli temenni alması vb. pek çok adet ve geleneğin, Ahıska'da olduğu gibi Honaz'daki düğünlerde hala devam ettiği gerçeği de kayda değer bir sonuçtur.

Buradan yola çıkarak Ahıska Türklerinin geniş bir alana sürülmelerine ve buna bağlı olarak geniş bir coğrafyada yaşamalarına rağmen, Türklüklerinden bir şey kaybetmediklerini, kültürlerini ve geleneklerini hala yaşatmaya çalıştıklarını söylemek mümkündür. Ayrıca bu ve benzeri araştırmalarla Ahıska Türklerine ait kayıt altına alınmamış pek çok kültürel mirasın tespit edilip kayıt altına alınabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aydingün, A. vd., (2006). Meskhetian Turks An Introduction to their History, Culture and Resettlement Experiences. Washington DC: Center for Applied Linguistics,
- Aydingün, A., Aydingün, İ., (2014), Ahıska Türkleri Ulusötesi Bir Topluluk Ulusötesi Aileler. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi inceleme-araştırma dizisi; yayın no: 21, Ankara.
- Biray, N., (2006). “Sürgünden Honaz’a Ahıska Türkleri”. Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu, s:52-54, Denizli.
- Can, Y. ve Aslan, F., (2017), “Geçmişten Günümüze Türk Aile Yapısı”. Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:4, Sayı:11, s:87-101.
- Devrisheva, F., (2010). “Kazakistan’da Ahıska Türklerinin Sosyal-Kültürel Yapılarındaki Değişmeler”. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özel, H., (2014). “Ülkü Önal, Ahıska’dan Sürgün Hatıraları”, (kitap değerlendirme), Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Sayı:42 s:174-175.
- Ragibova, İ., (2008). “Kırgızistan’da Yaşayan Ahıska Türklerinin Folkloru”. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Konya.
- Sakallı, E., Özcan, D., (2016). “Amerika’da Yaşayan Ahıska Türklerinin Evlenme Âdetleri Üzerine” Milli Folklor Dergisi, yıl:28 Sayı:109, s:233-240.
- Sürmeli, M., (2010). “İğdır’ın Demografik Yapısında Göç ve Ahıska Türkleri Örneği”. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Yapı Sosyal Değişme Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Yüzbey, İ., (2008). “Ahıskalı Türkler ve Kültürleri”. Turkish Studies, Volume 3/7 Fall s:679-695.
- Zeyrek, Y., (2001). Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri. s:1-254. Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- Zeyrek, Y., (2017). “Ahıska ve Ahıska Türkleri”. Bizim Ahıska Dergisi. <http://www.ahıska.org.tr>

KAYNAKLAR KİŞİLER

- K.K. 1:**Gülbahar Muradova, (Gülbet nene) 1947, Gürcistan doğumlu.
- K.K. 2:**Enver Kiknadze, 1948, Özbekistan doğumlu.
- K.K. 3:**Tuntul Kiknadze, 1952, Sırderya ili Özbekistan doğumlu.
- K.K. 4:**Almas Muradova, 1955, Özbekistan doğumlu.
- K:K. 5.**Azize Şahzade, 1966, Özbekistan doğumlu.
- K.K. 5:**Vatan Muhammed, 1989, Özbekistan doğumlu.
- K.K. 6:**Seville MUHAMMED 1996, Özbekistan doğumlu.